

**ADATOK, ESEMÉNYEK, ÖSSZEFÜGGÉSEK
AZ ASZÁLY ELLENI KÜZDELEMMEL
KAPCSOLATBAN**

**Tájékoztató háttéranyag
Az Aszály és a Szárazodás Magyarországon
című Konferencia résztvevői számára**

**Kiadja
a Konferenciát Előkészítő Bizottság**

Kecskemét, 2009. október 7.

Az Aszály és a Szárazodás Magyarországon c. Konferencia tájékoztató háttéranyaga
Kecskemét, 2009. október 7.

ADATOK, ESEMÉNYEK, ÖSSZEFÜGGÉSEK AZ ASZÁLY ELLENI KÜZDELEMMEL KAPCSOLATBAN¹

1. Bevezetés, célkitűzés

Jelen összeállítás célja az, hogy a konferencián résztvevőknek rövid összeállítást nyújtson az aszályhoz és a szárazodáshoz kapcsolódó fogalmak értelmezéséről, az aszályval összefüggő más jelenségekről, továbbá adatokat ismertessen az aszály elleni küzdelem kiemelt fontosságú nemzetközi és hazai eseményeiről. A füzet néhány vonatkozó betűszó feloldásával zárul.

2. A legfontosabb kapcsolódó fogalmak

Ebben a fejezetben található azoknak a kifejezéseknek a definíciói, amelyek az aszály problémával kapcsolatban gyakran előfordulnak. Számos fogalomnak van más meghatározása is, amelyeket szintén általánosan használnak, függően a szak- vagy tudományterülettől és a szemlélettől. Sem az itt idézett fogalmak sora, sem a meghatározások megfogalmazása nem teljes és nem végleges, definiálásukkal a szakma állandóan foglalkozik, a jövőben pontosításuk javasolt. Jelen esetben a definíciók *munkadefiníciók*, az aszályra mint természeti katasztrófára szabottak, túlnyomórészt átvéve azokat *Knutson és mts., 1998* közleményéből², zárójelben megadva a fogalom angol megfelelőjét is.

Ariditás (Aridity): lásd szárazság.

Aszály (Drought): olyan véletlenszerűen kialakuló, de ismétlődően bekövetkező, hatását időszakosan érvényesítő természeti jelenség, amely az érintett területen az élővilág – és ezáltal a társadalom – számára nagymértékű és tartós vízhiányt jelent. Nem azonosítható a *szárazsággal* (lásd még ott!), ami általános értelemben vett vízhiány egy adott területen; az *aszály* a tartós vízhiánynak elsősorban az *élő szervezetekre gyakorolt hatását fejezi ki*. Élettani értelemben az aszály olyan mértékű vízhiány, amely az élő szervezetek *irreverzibilis károsodását okozza*. Miután a különböző élőlények válasza nem egyforma az ugyanazon mértékű vízhiányra, fontos, hogy az egyes élőlények, különösen a növények vízigényéhez mérten határozzuk meg az adott vízhiány mértékét és hatását.

Konkrétabban az *aszály* olyan mértékű csapadékhiány a várt, illetve a normális csapadékhoz képest, amelynek következtében a csapadék – és a rendelkezésre álló vízkészlet – nem tudja kielégíteni a vízigényeket. Az aszályok különböznek erősségükben (intenzitásukban), tartamukban és területi kiterjedésükben, káros hatásuk és az irreverzibilitás mértéke függ az érintett környezet érzékenységétől és sérülékenységétől is. Mindamelllett, hogy az aszály káros hatásai elsősorban a helyhez kötött *növényvilágot* érintik, ennél fogva elsősorban a mező- és erdőgazdaságot sújtják, az aszály *csaknem minden élőlényre kedvezőtlenül hat*, és az aszályok jelentős gazdasági, szociális és környezeti károkat okoznak, ami ellen közös fellépés szükséges³.

Aszály hatás csökkentés (Drought mitigation): olyan rövid- és hosszú távú tevékenységek, programok, illetve politikák összessége, amelyeket az aszály bekövetkeztét megelőzően vagy annak kezdeti szakaszában határoznak meg és fejtenek ki, hogy mérsékeljék az emberekre, a vagyontárgyakra és a termelő kapacitásokra gyakorolt kockázat mértékét.

¹ Összeállította Dr. Vermes László (BCE) és Dr. Pálfi Imre (ATIKÖVIZIG)

² Knutson, C. – M. Hayes – T. Phillips (1998): How to reduce drought risk – Western Drought Coordination Council, Denver, Colorado, USA – pp 1-10.

³ A Nemzeti Aszály Stratégiában szereplő, kissé módosított meghatározás

Aszály stratégia (Drought Strategy): olyan dokumentum, amely összefoglalja az aszály megelőzéséhez, illetve annak bekövetkeztekor az okozott károk mérsékléséhez, illetve türéséhez hosszabb távon szükséges tevékenységeket, igényeket és célkitűzéseket, valamint meghatározza a megvalósításukhoz szükséges erőforrásokat a hatáskörrel rendelkező döntéshozók, a végrehajtásban résztvevők és a társadalom széles rétegei számára.

Cselekvési terv (Action Plan): a stratégia alapján készített, rövid távú (1-2 évre szóló) összegzése azoknak a konkrét intézkedéseknek, a végrehajtásért felelősök megnevezésével együtt, amelyek adott térségben az aszály megelőzését, az arra való felkészülést, illetve a bekövetkezett aszály kártételeinek csökkentését vagy türését szolgálják.

Felkészültség (Preparedness): olyan katasztrófa-megelőző tevékenységek összessége, amelyeket azért vesznek tervbe, hogy fokozzák a készenlét szintjét és fejlesszék a működőképességet az aszály okozta veszélyhelyzetben adandó megfelelő válaszokra. A felkészültség része az aszály hatás csökkentési tevékenységeknek.

Kockázat (Risk): olyan veszélyeztető esemény lehetősége (jelen esetben az aszály, a vízellátás csökkenése, vagy a vízigény növekedése), ami lehetetlenné teszi a vízigények kielégítését

Kockázat kezelés (Risk Management): a válság kezelés [lásd ott!] ellentéte, amikor a megelőző megközelítés érvényesül jóval az aszály bekövetkezése előtt, hogy ezáltal a csökkentési tevékenységek mérsékelhessék az aszály káros hatásait, továbbá a segítő és a helyreállítást szolgáló döntéseket időben, összehangoltan és hatékonyabb módon hozhassák meg az aszály ideje alatt.

Sérülékenység (Vulnerability): a népesség, a különböző tevékenységek és a környezet azon jellemzői, amelyek érzékenyek az aszályra. A sérülékenység foka az adott földrajzi régió környezeti és szociális jellemzőitől függ, és azzal az alkalmazkodóképességgel mérhető, amely az aszály előrelátásával, az aszályval való megbirkózással, szembeszegüléssel és annak kiheverésével függ össze.

Sivatagosodás (Desertification): a száraz területeken – különösen az arid, szemi-arid és száraz szub-humid régiókban – jelentkező terület-degradáció, amelyet különböző tényezők, természetes és emberi tevékenységek révén kialakuló folyamatok idéznek elő. A terület-degradáció alatt ezen folyamatok egyike vagy azok kombinációja következtében a terület erőforrás-potenciáljának jelentős mértékű csökkenését értjük⁴.

Szárazodás (Aridification): adott földrajzi terület eddig megszokott vízháztartásában beálló változás, amely a szokásosnál nagyobb mértékű és tartós vízhiány következtében alakul ki, és a terület klímájának szárazabbra fordulásával, az ariditás fokozódásával jár együtt (pl. humidból szub-humid, szub-humidból szemi-arid, szemi-aridból arid klíma alakul ki).

Szárazság [vagy ariditás] (Dryness [or aridity]): adott földrajzi területen a hosszú távú hidrometeorológiai vízhiány. Olyan szűkösség a vízben, ami tartósan és jelentős mértékben különbözik az adott régióban jellemző átlagos vízmennyiségtől, és ami nagymértékben csökkenteti vagy behatárolja az ott élő szervezetek, ökológiai rendszerek, de a társadalom működését, teljesítőképességét is.

Válságkezelés (Crisis management): a természeti katasztrófákkal, így az aszályval való foglalkozás olyan megközelítése, amikor a válaszokat és az intézkedéseket a jelenség bekövetkezése alatt, illetve az után hozzák, sokszor előzetes tervezés nélkül, ami gyakran vezet hatástalan, rosszul koordinált és időszerűtlen kezdeményezésekhez akár az egyének, akár a kormányzat részéről.

⁴ UNEP (1997): World Atlas of Desertification – Second Edition (Eds: N. Middleton and D. Thomas) Arnold, London-New York-Sydney-Auckland – pp 182

3. Összefüggések az aszály és a belvíz, valamint az aszály és a sivatagosodás között

3.1 Az aszály és a belvíz

Közismert tapasztalat, hogy száraz években aszály, szélsőségesen nedves években pedig belvíz sújtja az országot, különösen a mezőgazdaságot. A Magyar Biztosítók Szövetségének adatai szerint a szántóföldi növénytermesztésben és a kertészeti kultúrákban az utóbbi négy évtizedben előfordult elemi károknak hozzávetőleg 40 %-át az aszálykár, 20 %-át a belvízkár tette ki. E két jelenség tehát igen fontos tényező a hazai mezőgazdasági termelés biztonsága, jövedelmezősége és versenyképessége szempontjából. Az aszály- és a belvízjelenség, valamint a köztük lévő kapcsolatok minél jobb megismerése nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az ellenük való küzdelem sikeres legyen, s az ilyen jellegű károk csökkenjenek.

Az aszály és a belvíz egyaránt természeti jelenség, mégpedig rövidebb-hosszabb ideig tartó időszakos jelenség. Kialakulásukat, gyakoriságukat, térbeli kiterjedésüket és időbeli lefolyásukat a természeti adottságok (elsősorban az éghajlat, illetve az időjárás, valamint a domborzati és a talajviszonyok) szabják meg, de bizonyos emberi tevékenységek, legfőképp az agrotechnika és a melioráció is befolyásolják.

Aszály idején a növényzet vízhiánytól szenved, belvíz idején viszont a sok víztől, ami a talajban levegőtleneséget okoz, s ez – több más káros hatással (talajlehelés, tápanyagkimosódás stb.) tetézve – fékezi a növényi életfolyamatokat. A növénytermesztési tér vízhiánya alapvetően csapadékhiányból, a sok víz csapadéktöbbletből ered. Ezeket az anomáliákat ráadásul rendszerint fölerősíti a levegő megváltozó párologtató-képessége, ami csapadékszegény időszakban a szokásosnál nagyobb, erősen csapadékos időszakban viszont kisebb. A csapadék és a párologtató-képesség szélsőséges változása egyébként – a szintjét viszonylag lassan változtató talajvíz közvetítő közegén keresztül – gyakran több évre visszamenően is befolyással lehet a talajnedvességre, s így az aszály- és belvízviszonyokra.

Mind az aszály, mind a belvíz kialakulásának kezdete és befejeztének időpontja elég bizonytalanul és csak utólag határozható meg. Mindkét esetben rendszerint van egy hosszabb, több hónapos előkészítő, lappangó időszak, amikor a talaj nedvességekészlete fokozatosan csökken vagy éppenséggel nő, majd ezt követi az a kritikus időszak, amikor az aszály, illetve a belvíz egyértelműen érzékelhetővé és láthatóvá válik a növényzet és a talaj állapotán, a felszíni vízborításokon. Ez a kritikus időszak is hetekig, nem ritkán hónapokig eltarthat.

Az aszály kibontakozásának döntő időszaka a nyár (főleg július hónap), amikor a főbb gazdasági növények a legtöbb vizet igénylik. A nyári aszály általában akkor válik igazán súlyossá, ha a megelőző téli-tavaszi időszak is száraz volt. Ellenben bő csapadékú, belvizes tél és tavasz után az aszály kártétele mérsékeltebb, ha csak a nyári csapadékhiány nem egészen rendkívüli, mint pl. 2000-ben. Önmagában a tavaszi aszály is komoly károkkal jár (elsősorban az őszi vetésű gabonákban), mint pl. az idén. A túl hosszú nyúló őszi szárazság pedig a talajművelésben okoz nehézséget, s a nedvesség-felhalmozódás elmaradása folytán előjele lehet a következő évi aszálynak.

A belvízképződés tipikus időszaka a téli-korlatavaszi hóolvadási időszak (leggyakrabban február-március), de ritkábban nyáron is keletkezik belvíz, s ilyenkor az elöntött területeken okozott kár különösen jelentős. Nagyobb őszi belvíz csak néha fordul elő, rendszerint akkor, ha a nyár is csapadékos, de egészen kivételesen súlyos aszályt követően is lehet belvíz, mint pl. 1952-ben, - a szélsőségesen sok őszi csapadék hatására.

Hazai viszonyaink közt valamilyen mértékben átlagosan minden második év aszályos. Az egyes években aszályal érintett terület nagysága tág határok között változik: a legnagyobb aszályok esetében (pl. 1935-ben, 1952-ben, 1983-ban, 1990-ben, 1992-ben, 1993-ban, 2000-ben, 2003-ban és 2007-ben) az ország területének 80-90 %-át is elérheti. Ezekben az években

az országos aszálykár – mai áron és a közvetett károkat is számításba véve – hozzávetőleg mintegy 250 milliárd forintra becsülhető. Az aszály leggyakrabban és legerőteljesebben az Alföld középső és déli részét sújtja, itt okozza a legnagyobb kárt.

Síkvidéki területeinknek, tehát az ország felének túlnyomó része belvízzel veszélyeztetett térség. Belvízi elöntés szinte minden évben előfordul valahol, de a nagy belvizek ritkábban alakulnak ki, átlagosan 5-10 évenként. A belvízképződésnek leginkább kitett területek a Tisza-völgyben találhatóak, azaz nagyrészt ott, ahol az aszály is „gyakori vendég”. A Tisza-völgyét, s különösen annak középső és alsó részét ezért vízháztartási szempontból halmozottan hátrányos térségnek minősíthetjük. Az országot ért mezőgazdasági és egyéb belvízkár a legsúlyosabb esetekben, mint pl. 1940-1942-ben, 1956-ban, 1966-1967-ben, 1970-ben, 1979-1980-ban, 1999-2000-ben és 2006-ban mai áron évi mintegy 100 milliárd forintra becsülhető. Üzemi méretekben a közepesen és a mérsékelt belvizes évek is komoly veszteséget okoznak, a termés kiesést azonban a belvízmentes területek ilyenkor kiugróan jó terméshozamai országos viszonylatban hozzávetőleg kiegyenlítik.

Az aszály- és a belvízjelenség vázolt összefüggései alátámasztják azt a szakmai álláspontot, hogy kezelésük (az ellenük való küzdelem és a lehetséges vízhasznosítás) átfogó megközelítéssel, mindkét problémakör együttes figyelembevételével vezethet kellő eredményre.

3.2 Az aszály és a sivatagosodás

A sivatagosodás kialakulása alapvetően hosszan tartó folyamat, amelyben különböző folyamatok – természetesek és az ember által irányítottak – meghatározó szerepet játszanak. Ezeket a folyamatokat foglalja össze az *1. mellékletben* bemutatott egyszerűsített séma (Vermes, 2004⁵). A hatások között az egyik legfontosabb tényező a *tartós vízhiány*, amely elsősorban a gyakori és erőteljes *aszályok* következtében alakul ki egy adott területen, de amelyben szerepe van a *globális klímaváltozásnak is*, ami a felmelegedéssel tetézi a *szárazodás* mértékét. Mindezek hatására nő a terület *ariditása*, ami a *talaj kiszáradásához* vezet, ugyanakkor a *vízkezelések csökkenése* is bekövetkezik. A talajok kiszáradása növeli az *erózió* kialakulásának és rombolásának veszélyét, de *más degradációs folyamatok* (pl. a talajszerkezet romlása, a talajszennyeződés, csökkenő biológiai aktivitás) felerősödését is, aminek következtében a növényzet ritkulása, a növényi társulások átalakulása, a flóra és a fauna szegényedése történik, és ez végső soron a *biodiverzitás csökkenéséhez* vezet. Ha ehhez a terület művelésének hibái (pl. rossz agrotechnika, helytelen talajművelési módszerek, erdőirtás), valamint az erdőtüzek okozta károk is hozzáadódnak, a *terület általános leromlása – sivatagosodása – következik be*, ami mindenre kiterjedően szegényíti az adott területet, megnehezíti, illetve ellehetetleníti az életkörülményeket, beleértve az *emberek létfeltételeit is*, vagyis a *társadalom egészének elszegényedését okozza*. Ezért fontos a folyamat kiindulásánál kulcsfontosságú szerepet játszó aszály és a szárazodás elleni küzdelem.

A mellékletben felvázolt séma egyben rámutat a három ENSZ Egyezmény (UNCCD, UNCBD, UNFCCC) között fennálló szoros kapcsolatra és a közöttük megvalósítandó koordináció fontosságára.

4. Fontosabb nemzetközi és hazai események

- 1983: nagy aszály az egész Kárpát-medencében
- 1988: az MTA (Láng István) 15 pontban határozza meg az aszály elleni stratégia elemeit (megjelent a Magyar Mezőgazdaság 2003. augusztus 13-i számában, 10-11. old.)
- 1992, Rio de Janeiro: ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia (UNCED)
→ *Javaslat a 3 globális egyezmény létrehozására*

⁵ Vermes, L. (2004): Some aspects of the monitoring of desertification – Manuscript paper to the UNCCD GoE meeting in Beijing, China, 11-15 October, 2004

- *A Sivatagosodási Világ Atlasz első kiadása*
- 1992, Budapest: ICID 16. Európai Regionális Konferencia
  - *Ajánlás az aszály okainak és hatásainak kiemelt vizsgálatára*
- 1992-93: súlyos aszály, nagy aszálykárok országszerte
- 1993-94: az MTA Aszály Bizottság ismételten értékeli az aszályok kártételeit és a teendőket
- 1994, Párizs: a Sivatagosodás Elleni Küzdelemről szóló ENSZ Egyezmény (UNCCD) Elfogadása
  - *június 17: a Sivatagosodás és az Aszály Elleni Küzdelem Világnapja*
- 1995.(05.3-5) Budapest-Alsógöd: ICID Nemzetközi Workshop: Aszály a Kárpát-medencében
  - *Javaslat Európai Aszály Munkacsoport felállítására*
- 1998.(08.25.) Budapest: FVM-USDA közös workshop az aszály elleni küzdelem tervezéséről
  - *Javaslat az FVM és a KÖM vezetőinek a Nemzeti Aszály Stratégia kidolgozása érdekében*
- 1999, Budapest: a 47/1999.(VI.3.) OGY határozattal Magyarország csatlakozása a UNCCD-hez (kihirdetve a 2003. évi CVII. törvénnyel)
  - *kötelezettség vállalás a Nemzeti Aszály Stratégia és a Cselekvési Program kidolgozására*
- 2000. (február) Budapest: az ICID Aszálystratégiai Útmutató magyar változatának kiadása
- 2000.(04.12-15.) Budapest-Felsőögd: Közép- és Kelet-európai Aszálycsökkentési Workshop
  - *javaslatok a további munkához, a nemzetközi összefogás hangsúlyozása*
- 2001.(06.12.) Budapest: a Nemzeti Aszály Stratégia kidolgozására létrejött konzorcium első ülése
- 2002. (február) Budapest: a Nemzeti Aszály Stratégia első, részletes szövegváltozatának átadása az FVM számára
- 2003, Budapest: a Nemzeti Aszály Stratégia megvitatása 3 regionális tanácskozáson
  - *a véglegesített változat elfogadása az FVM-ben rendezett zárókonferencián*
- 2005, Budapest: 2142/2005. (VII.16.) Kormányhatározat a Nemzeti Aszály Stratégia és az arra alapozott cselekvési program kidolgozásáról
- 2006, Budapest: a Nemzeti Aszály Stratégia újabb változatának elkészítése a KvVM-FVM közös szakértő csoportja által
- 2006.(09.26.) Genf: a UNCCD és a WMO közös intézményeként a Közép- és Kelet-európai Aszály Központ (DMCSEE) megalakítása Ljubljana-i székhellyel (Szlovénia)
- 2007, Budapest: VAHAVA jelentés - A globális klímaváltozás: hazai hatások és válaszok - Szaktudás Kiadó Ház (Szerk.: Láng István, Csete László, Jolánkai Márton)
- 2007, Budapest: Államtitkári Értekezlet határozata a Nemzeti Aszály Stratégia és a Nemzeti Cselekvési Program együttes benyújtásáról a Kormány számára
- 2008, Budapest: 29/2008.(III.20.) OGY határozat a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiáról
  - *előírja az aszály elleni védekezést*
- 2008, Budapest: 2008. évi CI. törvény a nemzeti agrárkár-enyhítési rendszerről és a kárenyhítési hozzájárulásról
  - *az agrárkár-enyhítés kiterjed az aszálykárokra is*
- 2009, Budapest: 60/2009.(VI.24.) OGY határozat az éghajlatvédelmi kerettörvény előkészítéséről
  - *előírt határidő: 2010. február 28.*
- 2009. június 9, Budapest: ötpárti nyilatkozat a Nemzeti Aszály Stratégia kidolgozásának szükségességéről
- 2009.(június) Budapest: Az Aszály és a Szárazodás Magyarországon c. konferencia előkészítése (MTA) és megtartása (→ *Kecskemét, 2009. október 7.*)

5. Betűszótár

CBD → UNCBD	
CCD → UNCCD	
CNE	Climate Network Europe <i>Európai Éghajlati Hálózat (Brüsszel)</i>
DMCSEE	Drought Management Centre for South Eastern Europe <i>Dél-Kelet Európai Aszály Központ (Ljubljana, Szlovénia)</i>
FAO	UN Food and Agricultural Organization <i>ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete</i>
FCCC → UNFCCC	
GLASOD	Global Assessment of Human-induced Soil Degradation <i>Az Ember-okozta Talajdegradáció Globális Értékelése (Program)</i>
ICCP	International Climate Change Partnership (USA) <i>Nemzetközi Éghajlatváltozási Együttműködés</i>
ICID	International Commission on Irrigation and Drainage <i>Nemzetközi Öntözési és Vízrendezési Szövetség</i>
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change (UNEP, WMO, 1988) <i>Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (Genf)</i>
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control <i>integrált szennyezés megelőzés és csökkentés (2008/1/EK irányelv)</i>
IUCC	International Unit on Climate Change (UNEP, WMO) <i>Éghajlatváltozási Tájékoztatói Egység (Genf)</i>
IUCN	International Union for Conservation of Nature and Natural Resources - The World Conservation Union <i>Nemzetközi Természetvédelmi Szövetség (Gland, Svájc)</i>
JRC	Joint Research Centre (EC) <i>Közös Kutatási Központ (EU – Ispra, Olaszország)</i>
REC (CEE)	Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe <i>Közép- és Kelet Európai Regionális Környezetvédelmi Központ (Bp.)</i>
SOTER	Soil and Terrain Database <i>Talaj és Területi Adatbázis</i>
UNCED	UN Conference on Environment and Development <i>ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencia (Rio de Janeiro, 1992)</i>
UNCOD	UN Conference on Desertification <i>ENSZ Sivatagosodási Konferencia (Nairobi, Kenya, 1977)</i>
UNCBD	UN Convention on Biological Diversity (1992) <i>ENSZ Egyezmény a Biológiai Sokféleségről</i>
UNCCD	UN Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, particularly in Africa (1994) <i>ENSZ Egyezmény a Sivatagosodás Elleni Küzdelemről azokban az Országokban, amelyekben Komoly Aszály illetve Sivatagosodás fordul elő, különös tekintettel Afrikára</i>
UNEP	UN Environment Program <i>ENSZ Környezetvédelmi Program (Nairobi, 1972 óta)</i>
UNFCCC	UN Framework Convention on Climate Change <i>ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény</i>
WMO	World Meteorological Organization <i>Meteorológiai Világszervezet</i>

Azoknak az általános folyamatoknak, hatásoknak és következményeknek egyszerűsített sémája, amelyek felelősek a sivatagosodás kialakulásáért valamely területen⁵

Az aszály, ill a klímaváltozás
okozta
vízhiány
+ a felmelegedés

→ **növekvő ariditás (szárazodás),
a talaj kiszáradása,
a vízkészletek csökkenése** az adott területen

→ **növekvő eróziós intenzitás (víz- és szélerózió)**
valamint
egyéb talajdegradációs folyamatok,
különösen
a talajszerkezet romlása,
a talajszennyezés
és
a csökkenő biológiai aktivitás a talajban

→ a növényzet ritkulása,
a flóra és fauna szegényedése,
csökkenő termés a szántóföldi és a gyepterületeken

→ a **biodiverzitás csökkenése**

**A rossz agrotechnika és a helytelen talajművelési módszerek,
erdőirtás és az erdőtüzek**
felgyorsítják és fokozzák a kártételeket,

→ **növekvő terület-leromlás** történik,

→ ami **általánosan szegényíti a területet,**
megnehezíti, ill. ellehetetleníti az életet,
beleértve az emberek létét és életkörülményit is,

→ a **társadalom elszegényedése** következik be.

⁵ Vermes, L. (2004): Some aspects of the monitoring of desertification – Manuscript paper to UNCCD GoE meeting in Beijing, China, 11-15 October, 2004